

**OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ:
NOI PROVOCĂRI PENTRU REPUBLICA MOLDOVA**

*Rodica PERCIUN¹, dr. hab., conf. cercet.,
INCE, Republica Moldova
Delia-Elena DIACONAȘU², dr., cercet. șt. III,
Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, Romania
Andreea-Oana IACOBUTĂ³, dr., conf. univ.,
Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, Romania*

Scopul articolului este analiza principalilor factori ce tergiversează atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă a Republicii Moldova. Metodele științifice utilizate în lucrare sunt: analiza sistemică, sinteza, inducția și deducția, analiza critică, etc. Principalele rezultate: în baza cercetării efectuate s-au identificat următoarele impedimente esențiale ce stau în calea dezvoltării durabile: modul superficial cu care tratează autoritățile noțiunea de sărăcie, dispersarea acestui obiectiv (Reducerea sărăciei) în mai multe documente de politici sectoriale, nu există în prezent nici o abordare cuprinzătoare pentru reducerea sărăciei, impedimente legate de forța de muncă, reducerea locurilor de muncă, reducerea drastică a investițiilor și a creditării. Economia R. Moldova continuă să depindă de finanțarea externă, venită de la organisme internaționale etc.

Această cercetare este elaborată în cadrul Proiectului bilateral R.Moldova – România (AȘM-ANCSI) "Perspective de promovare a dezvoltării durabile în România și în Republica Moldova prin operaționalizarea de bune practici europene relevante", implementat de către echipa INCE și FEAA (Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași)

Cuvinte-cheie: dezvoltarea durabilă, sărăcie, obiectivele de dezvoltare durabilă, migrația, investiții.

This paper is ment to analyze the main factors that delay the achievement of Moldova's sustainable development objectives. The scientific methods used in the paper are: systemic approach, analysis and synthesis, induction and deduction, critical analysis of materials etc.

The main results: after the research it was found that the main impediments are: the superficial way the authorities treat the notion of poverty, this goal scattered (Poverty Reduction) in several sectoral policy documents, currently, there is no comprehensive approach for poverty reduction, impediments related to the human, job cuts, drastic reduction of the investment, limited access to financing. Moldova's economy continues to rely on external financing from international bodies etc.

This research was developed within the framework of the Mobility Research Project (ASM-ANCSI) Perspectives for Promoting Sustainable Development in Romania and in the Republic of Moldova by Operationalizing Relevant European Best Practices, elaborated by INCE team and the FEAA team (Al. Ion Cuza Faculty, Iasi).

Keywords: sustainable development, poverty, sustainable development objectives, migration, investments.

JEL Classification: E61, F22, F24 F63.

Introducere. În Septembrie 2015, Republica Moldova și alte 192 de state membre ale ONU s-a angajat să pună în aplicare Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 prin adoptarea Declarației Summit-ului privind Dezvoltarea Durabilă. Această Agendă și-a propus să realizeze ceea ce a fost inițiat în cadrul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, având scopul principal de a eradică sărăcia până în anul 2030 și de a asigura o dezvoltare durabilă în întreaga lume. Agenda oferă o nouă abordare de dezvoltare axându-se pe promovarea drepturilor omului sub toate aspectele. Prin urmare, interesele oamenilor sunt plasate în centrul procesului de dezvoltare, care ar putea fi realizate într-un mod durabil doar prin responsabilizarea oamenilor de a participa, de a contribui și de a beneficia de pe urma dezvoltării economice, culturale, sociale și politice în baza unei poziții comune în care toate drepturile și libertățile omului sunt respectate.

Gradul de investigare a problemei și scopul cercetării. Investigațiile din prezentul articol reprezintă unele rezultate, pe care autorii le-au obținut în cadrul proiectului bilateral "Perspective de promovare a dezvoltării durabile în România și în Republica Moldova prin operaționalizarea de bune practici europene relevante".

În cadrul acestui proiect s-au organizat o serie de workshopuri, mese rotunde, vizite de lucruri (Iași, Piatra-Neamț, Chișinău), unde s-au analizat în linii generale obiectivele privind dezvoltarea durabilă din cadrul Strategiei Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și incluzivă (O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor; O politică industrială pentru era globalizării), Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030 cu reperele: Orizont 2020: Atingerea nivelului mediu actual al țărilor Uniunii Europene la principalii indicatori ai dezvoltării durabile. Orizont 2030: Aproximarea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.

Astfel, conceptul de dezvoltare durabilă a apărut în urma crizei ecologice mondiale din anii 1929-1933. De atunci acest concept a fost analizat, studiat și dezvoltat. În prezent cea mai utilizată definiție a dezvoltării durabile este cea dată de către Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare în raportul „Viitorul nostru comun” cunoscut și sub numele de

¹ © Rodica PERCIUN, rodica21@gmail.com

² © Delia-Elena DIACONAȘU, delia_diaconasu@yahoo.com

³ © Andreea-Oana IACOBUTĂ, andreea.iacobuta@uaic.ro

Raport Brundtland: „Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”.

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv politic al Uniunii Europene începând cu anul 1997, prin includerea sa în Tratatul de la Maastricht. În anul 2001, Consiliul European de la Göteborg a adoptat Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene, căreia i-a fost adăugată o dimensiune externă la Barcelona, în anul 2002. În anul 2005, Comisia Europeană a demarat un proces de revizuire a Strategiei. Drept consecință, în iunie 2005, șefii de state și guverne ai țărilor Uniunii Europene au adoptat o Declarație privind liniile directoare ale dezvoltării durabile, care încorporează Agenda de la Lisabona, revizuită, pentru creșterea economică și crearea de noi locuri de muncă drept o componentă esențială a obiectivului atotcuprinzător al dezvoltării durabile.

Profesorul Ion Pohoată în lucrarea sa **Strategii și politici europene de dezvoltare durabile menționează** Conceptul de dezvoltare susținută (sustenabilă) sau durabilă aparține teoriei noi a dezvoltării economice, ea însăși ramură relativ nouă a teoriei economice generale de care s-a desprins și individualizat ca un corp teoretic autonom la nivelul anilor '50-'60. Deși generoasă și acoperitoare prin temele pe care le problematizează, trimițând, consistent, pentru atingerea scopurilor sale demonstrative la sociologie, filosofie, etică, morală, drept, etc. teoria dezvoltării economice și-a făurit un minim soclu epistemologic propriu; un sistem noțional și categorial la care recurge spre a opera și expune. Din această perspectivă, socotim necesară o explicitare, chiar expeditivă, a acestui uzual bagaj metodologic la care teoria despre dezvoltare recurge în mod curent. La modul sintetic exprimat, principalele categorii operante în domeniul supus discuției sunt: expansiune, creștere, progres, dezvoltare, subdezvoltare [1, p.9].

Astfel, dezvoltarea durabilă presupune o abordare largă, care acoperă practic toate componentele vieții fie economice, socială, de mediu. Acest fenomen prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje, solicitând studii complexe și analize profunde, mai ales la pregătirea strategiilor naționale de dezvoltare durabilă, care trebuie să țină cont atât de dimensiunile multiple cât și de coordonarea domeniilor politice, economice și sociale.

Scopul acestui articol este de a evidenția principalele provocări ce stau în fața factorilor de decizie a R. Moldova în vederea asigurării unei dezvoltări durabile.

Metodologia utilizată. În procesul cercetării au fost aplicate metodele științifice generale: abordarea sistemică, analiza și sinteza, inducția și deducția, analiza logică, analiza critică a materialelor, analiza monografică. *Supportul informațional* al cercetării îl reprezintă: materialele analitice și rezultatele proiectelor de cercetare din cadrul INCE; legislația internațională și națională în domeniul analizat, documentele de politici, strategii Guvernului RM, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, materialele organismelor internaționale, datele statistice naționale (de la BNM, BNS, Ministerul Finanțelor), alte resurse informaționale accesibile în Internet.

Rezultatele obținute și discuții. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 este una complexă, care cuprinde 17 obiective generale și 169 de obiective specifice cu toate aspectele-cheie ale dezvoltării (economice, sociale și de mediu). În urma efectuării studiului am convenit că următoarele provocări sunt cele mai importante:

1. Sărăcia. Republica Moldova a avut 2 strategii naționale care vizau direct obiectivul reducerii sărăciei – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pentru anii 2004-2006 și Strategia Națională de Dezvoltare 2008-2011.

Astfel, rata sărăciei absolute a scăzut de la 21,9% (an. 2010) până la 9,6% (a.2015) sau de 2,3 ori. În orașele mari (Chișinău și Bălți) acest indicator a scăzut semnificativ – de la 7,1% până la 1%. Însă în localitățile rurale situația rămâne a fi îngrijorătoare, rata sărăciei este de 1,5 ori mai mare în comparație cu media pe țară.

Pe măsură ce rata sărăciei a început să se micșoreze (Tabelul.1), ultima strategie națională de dezvoltare a avut un alt obiectiv: *să încurajeze creșterea economică durabilă care ar contribui în cele din urmă la reducerea sărăciei.*

Tabelul 1. Dinamica ratei absolute a sărăciei în R. Moldova

	Rata absolută a sărăciei, %					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	21,9	17,5	16,6	12,7	11,4	9,6
Inclusiv: Aria urbană	10,4	7,4	8,2	4,6	5,0	3,1
Orașele mari	7,3	4,2	4,3	1,0	2,2	1,0
Orașele mici	14,2	11,3	13,0	9,1	8,4	5,7
Aria rurală	30,3	25,0	22,8	18,8	16,4	14,5

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică. www.statistica.md

Astfel, strategia și viziunea pe termen lung "Moldova 2020" acoperă doar parțial problema sărăciei, făcând referire la pensionari în contextul promovării unui sistem de pensii echitabil și durabil. Mărimea medie a pensiei pentru limită de vârstă în anul 2016 a constituit 1165,2 lei (circa 50 euro), fiind în creștere față de anul precedent cu circa 7%, iar comparativ cu anul 2012, aceasta s-a majorat cu circa 20%. În același timp, în anul 2016 mărimea minimului de existență a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1799,2 lei, fiind în creștere față de anul precedent cu 3,8%, iar co-raportul dintre mărimea medie a pensiei lunare stabilite și valoarea medie a minimului de existență pentru pensionari a constituit 85,3%. În anul 2015 mărimea medie a pensiei acoperea valoarea minimului de existență în proporție de 81 la sută. Totodată, există multe alte grupuri vulnerabile (copii, familii numeroase din zonele rurale, persoane cu dezabilități, minorități etnice etc.) ale căror necesități nu sunt abordate în mod direct în Strategia Moldovei 2020.

Reducerea sărăciei pe termen lung poate fi soluționată prin creșterea economică și crearea de locuri de muncă, de asemenea sunt necesare politici sociale adecvate.

Noțiunea de "sărăcie" nu se referă doar la sărăcia monetară, dar și la accesul la serviciile de bază, la drepturi și oportunități egale și incluziunea socială. Aceasta este o problemă importantă mai ales în zonele rurale unde alături de problema sărăciei nu există și acces la servicii.

Din analiza diferitor strategii naționale, programe de stat evidențiem discrepanțe în documentele oficiale ale R. Moldova. Astfel, în Strategia Moldova 2020 se propune "Reducerea ratei sărăciei absolute a pensionarilor în anul 2020 până la 23%" [2, p. 39], în Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020 se menționează că "progresul de realizare a obiectivului general (se are în vedere **Dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova**) va fi cuantificat prin estimarea următorilor indicatori: PIB-ul regional; **nivelul de sărăcie în regiuni**; indicele de disparitate; nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră [4].

În Programul Național Strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) se menționează: "p. 265. Pentru a face față îmbătrânirii populației sunt determinate următoarele acțiuni strategice: abordarea problemelor sărăciei, eliminarea cauzelor, reducerea nivelului sărăciei și a marginalizării persoanelor în vârstă" [5].

Toate aceste mențiuni sunt la nivel de declarații fără a concretiza ce fel de sărăcie și care ar trebui să fie indicatorii țintă.

Decalaje sunt în documentele de politici sectoriale a diferitor ministere, care într-un fel sau altul își propun soluționarea problemei sărăciei în Republica Moldova. Astfel, Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale "se ocupă" de ratele sărăciei în regiuni și accesul la serviciile publice, Ministerul Mediului – cu accesul la sistemele de apă și sanitație și de rezistența populației vulnerabile la fenomene meteorologice extreme, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare - cu sărăcia în zonele rurale, iar Ministerul Muncii, Protecției Sociale și a Familiei curează incluziunea socială și sărăcia persoanelor vârstnice. Astfel, reducerea sărăciei sub toate aspectele sale este parțial integrată în diferite documente de politici sectoriale. Totodată, obiectivul dat este divizat pe diferite ministere, ceea ce duce la eforturi fragmentate și necoordonate.

În același timp, o măsură de politică importantă pentru a realiza o reducere a sărăciei referitor la punerea în aplicare a unui sistem adecvat de protecție socială la nivel național - lipsește aproape integral din cadrul politicii naționale. Chiar dacă legislația de protecție socială ar trebui să se bazeze pe un astfel de sistem, obiectivul respectiv nu este menționat în mod expres în niciun document de politică. În plus, situația din mai multe domenii (de exemplu, susținere redusă acordată gospodăriilor sărace de către asistența socială, nivelul scăzut de beneficii și sistemul de pensii nedurabil etc.) indică spre un sistem de protecție socială ineficient și fragmentat.

Un alt impediment care tergiversează reducerea sărăciei în Republica Moldova este metodologia de calculare a acesteia. Pragul sărăciei absolute la nivel național este excesiv de scăzut. Acest lucru are ca rezultat un decalaj tot mai mare între rata oficială a sărăciei absolute și **percepția generală a sărăciei** în rândul populației în ultimul deceniu.

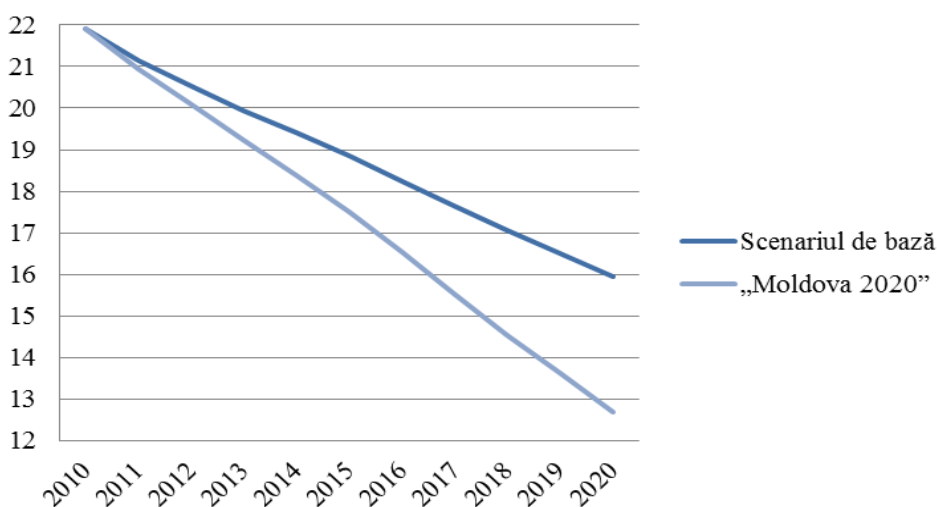

Figura 1. Prognostul ratei absolute a sărăciei în Republica Moldova

Sursa. Moldova 2020. Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei. http://www.particip.gov.md/public/files/Moldova_2020_ROM.pdf

Prin urmare, revizuirea metodologiei de calcul a sărăciei ar putea fi adecvată atât în scopuri de comparabilitate precum și de relevanță.

2. Migrația populației. Cauzele emigrării din țară sunt legate atât de nivelul de trai scăzut și lipsa unor oportunități de angajare în țară (mai ales în mediul rural), cât și de oportunitățile de obținere a unui venit mai mare peste hotare. Conform Centrului Cercetări Demografice din cadrul INCE, stocul emigranților peste hotarele republicii a constituit 584,6 mii de persoane (anul 2011), dintre care aproape jumătate locuiesc în Rusia (48%) și cealaltă jumătate în peste 15 țări europene (49,8%), dintre care 22,8% în Italia. Datele recensămintelor din țările gazdă relevă că, 16% din populația Republicii Moldova, în anul 2011, avea reședința stabilită în străinătate. Tot în acest studiu, se menționează că cele mai mari pierderi migraționale au fost înregistrate în anii 2007-2011, când migrația netă varia între 33 și 43 mii de persoane pe an, rata de emigrație constituind cca 16-18%, iar rata migrației nete – 12-14%. **În anii 2012-2013 Republica Moldova a pierdut câte 30 mii de persoane pe an sau câte 1% din populația prezentă în țară [3].**

Potrivit statisticii, migrația pe termen scurt a fost în creștere în ultimii ani, înregistrând, în anul 2014 puțin peste 284 mii de

persoane. Pentru toți anii s-a observat o intensitate mai ridicată a emigrației populației în grupele de vârste 25-29 ani și 30-34 ani.

Astfel, în anul 2014, conform datelor statistice oficiale numărul populației care se afla la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în alte state a constituit aproximativ **341,9 mii** persoane.

Sursele alternative estimează, însă, valori semnificativ mai mari. Dat fiind caracterul complex al migrației, precum și frecvența cazurilor de emigrare ilegală, numărul exact al emigranților poate fi evaluat doar cu aproximație. **Conform ultimelor estimări ale Băncii Mondiale, în 2013 stocul emigranților originari din Republica Moldova ar fi constituit 859,4 mii persoane.** Cea mai gravă consecință negativă a migrației se manifestă prin faptul că ponderea cea mai mare a emigranților sunt persoane cu studii superioare, cadre calificate și tineri.

Impactul migrației asupra dezvoltării durabile a R. Moldova - efectul remiterilor. Migrația poate conduce la apariția unor dezechilibre importante. În Republica Moldova influxul de remiteri reprezenta aproximativ o pătrime din produsul intern brut al țării (a. 2014). Astfel, **remiterile erau unul din principalele „izvoare” ce alimentau „viața economică” a țării.** După ce remiterile au atins nivelul maxim în anii 2013 și 2014 (peste 1,6 mld. USD), acestea s-au diminuat cu aproape jumătate de miliard de dolari (an. 2015) și cu peste 50 mil. USD (an. 2016). În viitorul apropiat, se presupune că transferurile bănești vor continua să scadă.

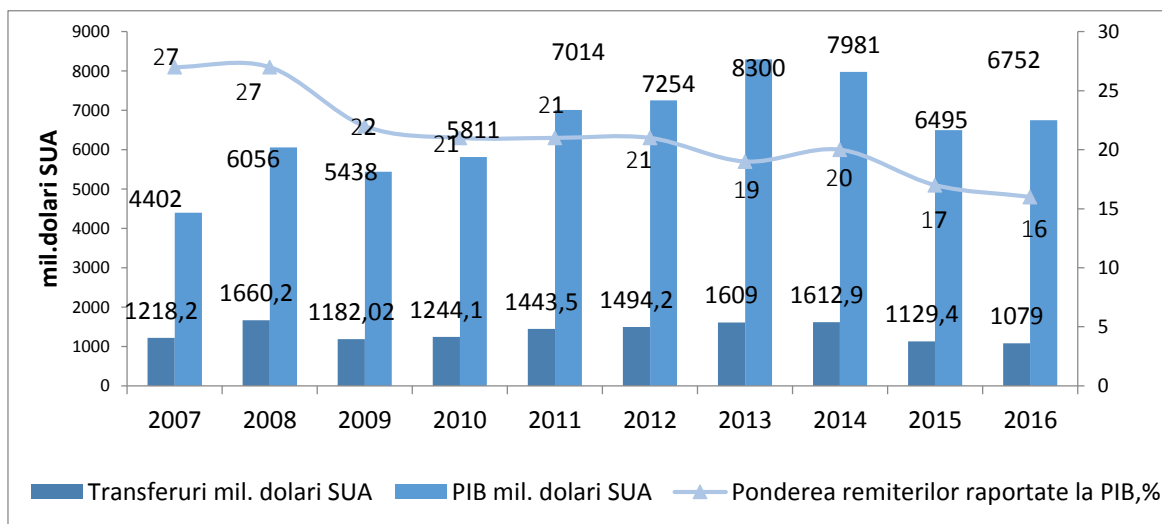

Figura 2. Evoluția remiterilor în Republica Moldova

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNM: www.bnm.md

Migrația are și o altă consecință - reducerea locurilor de muncă. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, **numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2016 a marcat o diminuare de 5,3% comparativ cu anul precedent, fiind în număr de 5673 întreprinderi noi** în comparație cu anul 2007 când s-a înregistrat un număr de 11480 de înmatriculări. Pe lângă faptul că numărul de întreprinderi noi create s-a micșorat, numărul de întreprinderi radiate se află în creștere pe an ce trece. Astfel, în anul 2016, numărul întreprinderilor radiate a constituit 4055 de unități sau cu 3,8% în creștere față de anul 2015 (în comparație cu anul 2007 numărul acestora s-a majorat de circa 2 ori).

3. Reducerea drastică a activității investiționale, finanțarea slabă a economiei reale. Dezvoltarea economică este asociată dezvoltării durabile, care nu poate fi atinsă fără a asigura un *progres economic*. Iar acesta nu poate fi atins fără investiții. Prin proiectele de investiții se asigură implementarea în practică a soluțiilor oferite de cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, ceea ce conduce la îmbunătățirea calității vieții. Cu alte cuvinte, investițiile sunt baza materială a dezvoltării economico-sociale a oricărei țări; acestea joacă un rol decisiv în ocuparea forței de muncă, prin crearea de noi locuri de muncă, etc. În Republica Moldova **investițiile în active materiale pe termen lung** s-au redus al doilea an consecutiv. Astfel, în anul 2016 investițiile s-au micșorat cu 13,9% față de anul 2015. Din volumul total al investițiilor, mijloacele proprii ale investitorilor au constituit 64,9% din total, din surse bugetare - 9,4%, din surse din străinătate - 7,7%.

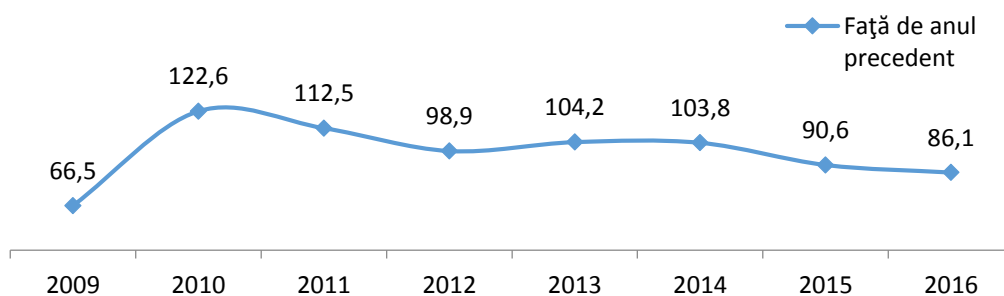

Figura 3. Indicatorul de creștere a investițiilor în active materiale pe termen lung, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS. www.statistica.md

În anul 2016 valoarea fluxului net de ISD a scăzut cu 21,5% comparativ cu anul 2015. În an. 2016, valoarea totală a fluxului net de investiții străine directe a constituit 143,2 mil.USD, iar ponderea acestuia în PIB era egală cu 2,1%.

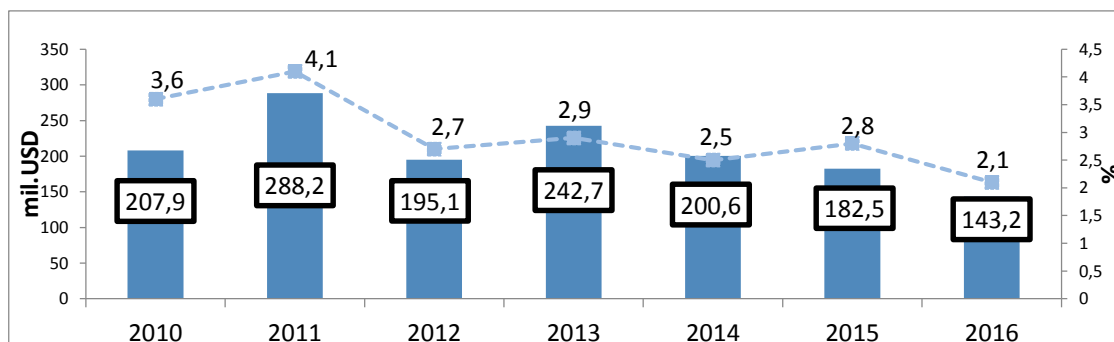

Figura 4. Evoluția fluxului net de ISD și ponderea acestuia în PIB

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei. www.bnm.md

În anul 2016 cel mai mult au beneficiat de ISD următoarele activități economice: industria prelucrătoare (23,2%) și activitatea financiară (23%). Alte activități care au atras investitori străini au fost comerțul, tranzacțiile imobiliare, transporturile și telecomunicațiile, industria energetică. Din analiza trendului putem constata că, investițiile au început să recupereze după criza anului 2009, atingând valoarea de 242,7 mil. USD în anul 2013. Dar în urma delapidării de fonduri masive din sectorul bancar depistată la sfârșitul anului 2014, activitatea investițională s-a redus drastic.

Credite neattractive și greu de obținut. Restrângerea activității de creditare bancară în Republica Moldova se observă încă din anul 2014. Tendința este una îngrijorătoare, mai cu seamă în condițiile în care ea persistă deja mai mulți ani consecutiv.

După o situație de incertitudine și instabilitate, provocate de falimentul a trei bănci, una din care fiind sistemică, împrumuturile bancare s-au ieftinit într-un regim lent, astfel rata medie la creditele noi acordate la finele anului 2016 a ajuns la 11,74%.

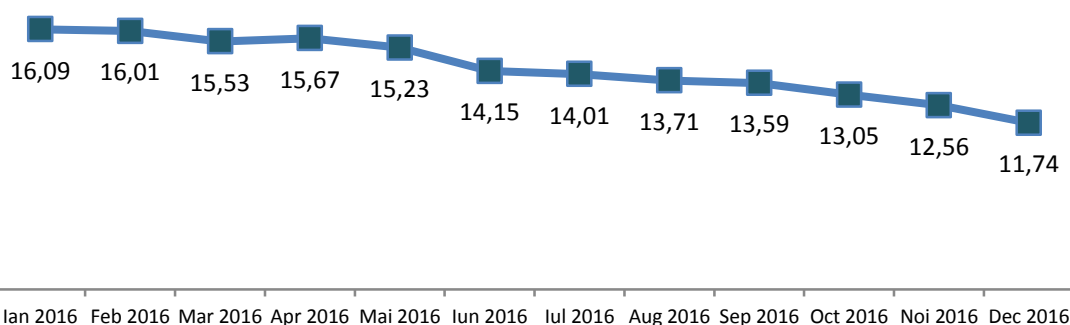

Figura 5. Evoluția ratelor medii ale dobânzii la credite în MDL, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNM, www.bnm.md

Dar, chiar dacă rata medie a dobânzii la credite în lei a descrescut, volumul creditării nu s-a majorat. Ba din contra, conform datelor BNM, portofoliul de credite brut a constituit 45,6% din totalul activelor sau 34,2 miliarde lei, micșorându-se pe parcursul semestrului I al anului 2017 cu 1,6% (544.7 mil. lei).

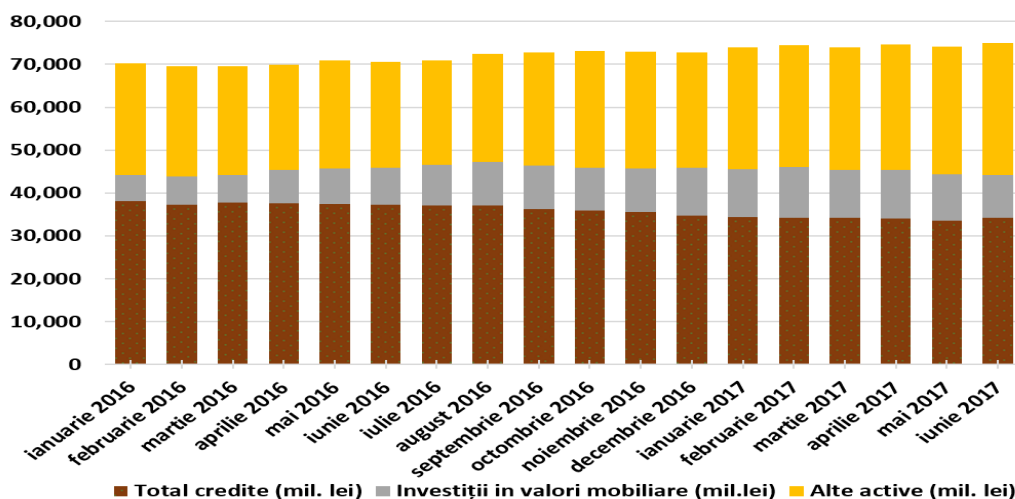

Figura 6. Evoluția portofoliului de credite în sectorul bancar al Republicii Moldova

Sursa: <https://www.bnm.md/ro/content/situatia-financiara-sectorului-bancar-semestrul-i-2017>

Pe lângă aceasta, în primul semestru al anului 2017, ponderea creditelor neperformante (substandard, dubios și compromis) în totalul creditelor a crescut cu 1.2 p.p. față de finele anului 2016, constituind 17,6%. Acest indicator variază de la o bancă la alta, iar valoarea cea mai mare de 32,5 la sută este înregistrată la B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A.

Principalele motive care au dus la diminuarea creditării bancare în R. Moldova, în opinia autorilor, sunt: reducerea capacității de asimilare a creditelor de economia reală, scăderea capacității de rambursare; promovarea de către BNM a unei politici monetare austere prin menținerea ratei rezervelor obligatorii din **mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă** de peste 35%. În prezent **aceasta este la nivelul de 40,0% din baza de calcul.**

În afară de motivele respective mai există și alte impedimente, cum ar fi procedura dificilă de acordare a creditelor, constrângeri mari de cost al creditelor, etc.

Instabilitatea macroeconomică și financiară. Într-o lume globalizată securitatea internațională, dar și cea națională sunt reperele fundamentale pentru atingerea unei dezvoltări durabile. Însăși conceptul de securitate este definit cel mai des ca lipsa amenințărilor, adică se interpretează drept o situație legată de starea fizică fie a unui sistem sau a unei națiuni, sau a unui individ, unde lipsește orice fel de amenințare din partea factorilor exogeni și endogeni.

În Republica Moldova a fost și este bine dezvoltată crima organizată și corupția, organele publice nu sunt suficient de puternice sau sunt implicate direct în fărâdelegile interne, și din această cauză nu inspiră o încredere socială în capacitatea statului de a garanta respectarea "regulilor de joc".

Drept urmare, în majoritatea acestor state o parte a activității economice trece în sectorul tenebru sau chiar criminal al sistemului economic.

Astfel, conform unui studiu economia neobservată a Republicii Moldova a atins dimensiuni de circa 30% din volumul economiei formale (anii 2000-2003), aceste sectoare prin existența lor creează dificultăți suplimentare în dezvoltarea durabilă. În anul 2014 această pondere a constituit 23,2%, însă ținând cont de faptul că anume la sfârșitul acestui an, a avut loc cea mai frauduloasă crimă financiară, care s-a soldat cu o instabilitate macroeconomică și financiară profundă a țării, considerăm că în anul 2015 această pondere a economiei neobservate se va majora [6, p.4].

Pe lângă aceasta, **restricțiile la exportul producției autohtone reprezintă un impediment semnificativ** în desfășurarea comerțului extern (se are în vedere embargoul impus în repetate rânduri, de Federația Rusă).

Astfel, *exporturile de bunuri au continuat să se reducă în ultimii patru ani.* Începând cu anul 2013, acestea s-au redus de la 2428,3 mil. USD până la 2045,3 mil. USD (a.2016). În anul 2016, valoarea produselor importate a scăzut cu circa 27%, față de anul 2013.

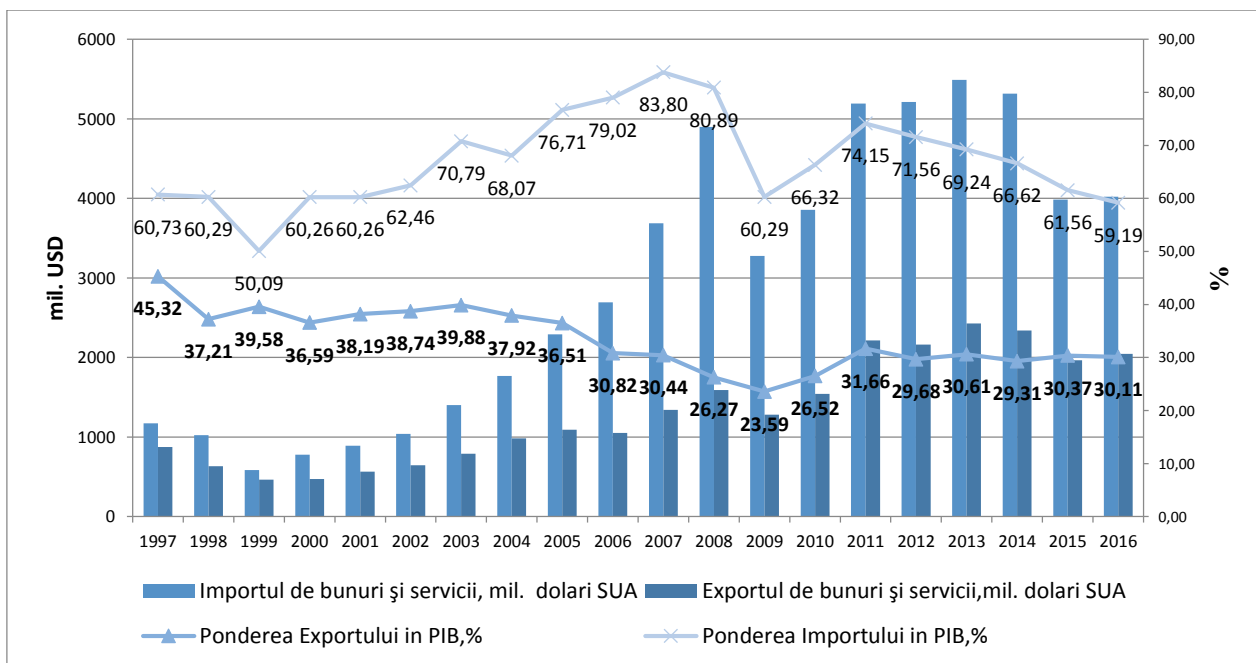

Figura 7. Evoluția comerțului exterior, mil. USD, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, www.statistica.md

Pe parcursul ultimilor ani, geografia exporturilor a parcurs importante schimbări.

Structura geografică a exporturilor s-a schimbat fundamental: ponderea exporturilor spre țările CSI s-a diminuat de la 40,5% în 2010 la 20,3% în 2016, în timp ce ponderea exporturilor spre UE a crescut de la 47,3% în 2010 la 65,1% în 2016.

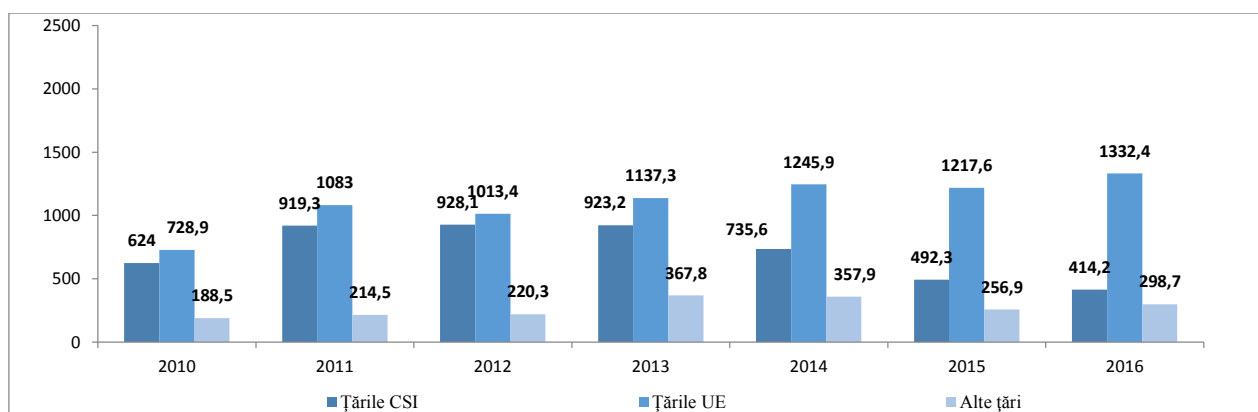

Figura 8. Exporturile de mărfuri pe grupe de țări, mil. USD

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, www.statistica.md

Politica bugetar-fiscală a Republicii Moldova are capacități limitate de susținere a activității economice pe intern.

Acest lucru se explică în primul rând, prin faptul că datoria statului, la finele anului 2016, a atins aproape 59 mld. MDL din suma totală, cca. 29 mld. MDL țin de datoria publică externă, iar restul, 22 mld. - de datoria publică internă (consecințele fraudei miliardului). Ponderea datoriei sectorului public, la situația din 31 decembrie 2016 a constituit 44,2%, față de PIB cu 8,8 p.p. mai mult decât ponderea înregistrată la sfârșitul anului 2015.

Astfel, guvernarea slabă în sectorul bancar generează costuri mari pentru economie, iar înlăturarea deficiențelor ce țin de supravegherea bancară constituie o condiție esențială pentru restabilirea stabilității macroeconomice.

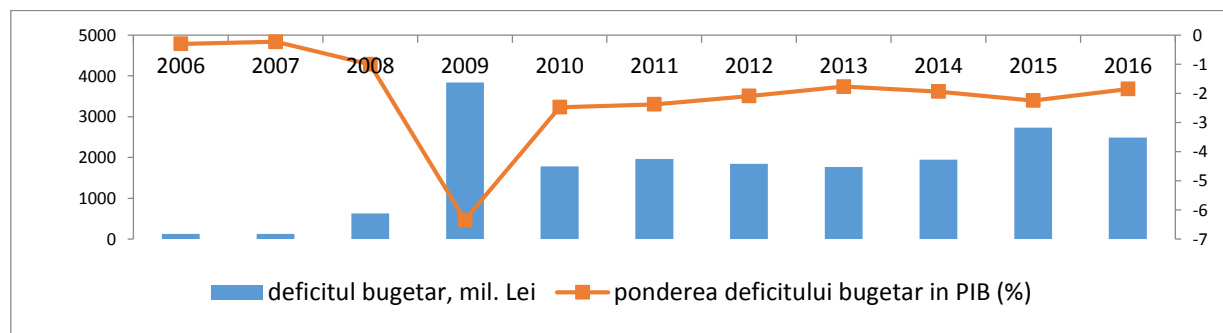

Figura 9. Dinamica deficitului bugetar a R.Moldova

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor al RM, www.minfin.md

Concluzii. Din analiză efectuată, am dedus următoarele: **Economia R. Moldova continuă să se bazeze pe finanțarea externă, venită de la organismele internaționale.** Astfel, conform acordului cu FMI, se prevede alocarea unui ajutor financiar în mărime de 179 mil. USD pe parcursul a trei ani. Banca Mondială în a. 2017 va acorda 30 mil. USD ca suport la bugetul țării. O premisă decisivă pentru **dezvoltarea durabilă a R. Moldova** o constituie capacitatea **guvernării de atragere a investițiilor, de a crea condiții favorabile pentru impulsivitatea businessului.** În această privință în ultimii ani s-au întreprins mai multe măsuri pentru ameliorarea situației. Conform Raportului anual al Băncii Mondiale Doing Business – 2017, Moldova se plasează pe locul 44 din 190 de țări, incluse în top după nivelul de facilitare a businessului. În acest sens Moldova a avut o evoluție bună, avansând treptat de pe locul 82 în anul 2013, locul 63 - în 2014, locul 52 - în 2015, și locul 44 – anul 2016 [7]. Este **nevoie de o mai bună integrare a politicilor sectoriale.** Măsurile și acțiunile propuse trebuie să fie complementare și coordonate, și să nu acționeze în diferite direcții sau să fie pur și simplu declarative. Acest lucru poate fi evitat dacă chiar la inițierea elaborării politicilor naționale, sectoriale să se asigure o conlucrare dintre diferite instituții și autorități abilitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. POHOAȚĂ, I. Filozofia economică și politica dezvoltării durabile. - București: Ed. Economică 2003. 143 p. ISBN 973-590-613-9
2. Moldova 2020. Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei. http://www.particip.gov.md/public/files/Moldova_2020_ROM.pdf
3. Analiza-situației-populației-in-Republica Moldova. https://ince.md/uploads/files/1480579171_analiza-situației-populației-in-republica-moldova.pdf
4. Strategia națională de dezvoltare regională pentru anii 2016-2020. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=368696>
5. Programul Național Strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340745&lang=1>
6. GANCIUCOV, V., GUTIU, T., CEBAN, A. Tendințele economiei neobservate în Republica Moldova. https://ince.md/uploads/files/1466412553_tendințele-economiei-tenebre.pdf
7. Raportul anual al Băncii Mondiale Doing Business, 2017, <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business>